

Jan Charytański

"Le dessin au catéchisme, expression de la foi", Odile Dubuisson, Paris 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 42/1, 215-216

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

a nie jako wyizolowany akt. Opiera się bardziej na przeszłości niż na przyszłości. Ostatnie rozdziały korzystające z analiz psychologicznych pierwszego tomu, oraz teologii sakramentu pokuty ukazanej w pierwszej części tomu drugiego, poświęcone są „pedagogice” pokuty. Autorzy bardzo mocno podkreślają to sformułowanie, choć liczą się ze sprzeciwem wielu. Analizują szczegółowo poszczególne akty jak wyznanie, rachunek sumienia, absolucję. Zawsze jednak szukają nawiązania do doświadczenia ludzkiego, które jest podstawą tych aktów kultycznych i tu właśnie znajdują wskazania zarówno dla wychowania, jak i dla uformowania obrzędów tego sakramentu.

Omawiając aspekt społeczny sakramentu pokuty autorzy główny nacisk kładą na stronę pozytywną, wezwanie do przewycięzania razem z Chrystusem zła w świecie, konieczność w świecie znaku społeczności „pokutującej”, zwalczającej zło dobrem. Ten sam moment wysunięty jest również w uwagach o głoszeniu pokuty w Kościele.

Bardzo trudno zaklasyfikować omawianą pozycję. Nie jest pracą ściśle naukową, lecz również nie można jej nazwać pozycją ascetyczną dla duszpastryczy czy wiernych. Jest chyba analizą rzeczywistości, mogącą pobudzić do dalszej refleksji i bardziej precyzyjnych badań. Wydaje się jednak, że właśnie dlatego można ją polecić wszystkim myślącym o odnowie Kościoła w dzisiejszych czasach.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Odile DUBUISSON, *Le dessin au catéchisme, expression de la foi*, Paris 1968, Editions du Centurion, s. 182.

Nieomal od samego początku istnienia współczesnego francuskiego ruchu katechetycznego rysunek dziecka odgrywał w nim zasadniczą rolę. Od koloryzowania podsuwanych wzorów, rysunku ilustracyjnego, zaczęto jednak przechodzić do formy rysunku swobodnego w oparciu o zasady pedagogiki wyrazu. Rysunek „wyrazu” wprowadzili jako trzeci stały element katechezy autorzy podręcznika *Conduis moi sur le chemin de ta maison*. Autorka obecnie omawianej pozycji jest jednocześnie współautorką wspomnianego podręcznika i innych związanych z nim publikacji dla katechety i dziecka. W tej pracy pragnie przeanalizować zagadnienie sensu, jaki dzieci nadają swym rysunkom, a zwłaszcza wprowadzonym w nie deformacjom rzeczywistości.

Autorka obserwacje przeprowadziła w dwu dzielnicach Paryża wśród dzieci w wieku 6—9 lat uczęszczających na katechizację. Treść analizowanych rysunków stanowiły przyroda, opowiadania biblijne, liturgia, a nawet „prawdy” katechizmowe. Deformacja, wprowadzona przez dziecko, dotyczyła wielkości osób i przedmiotów, pomijania pewnych osób lub przedmiotów związanych z treścią wyrażaną przez dziecko, lub też wprowadzania nowych. Szczególnie troskliwie autorka analizuje deformacje, w których dziecko wyraziło swój wewnętrzny stan. Barwy stosowane przez dziecko wyrażają przede wszystkim nastroj dziecka i jego stosunek do przeżywanej treści czy osób.

Autorka wyróżnia symbolikę rysunku „nabytą”, będącą swego rodzaju umowną informacją o treści, przekątnikiem wiedzy. Ważniejsza jest symbolika odkryta przez dziecko. Autorka ukazuje różne jej grupy. Osobny dział analiz stanowi związek rysunku dowolnego z postępowaniem chrześcijańskich dzieci. Rysujący dają wyraz swej refleksji nad przeszłością, zaangażowania się na przyszłość, przeżywanym trudnościom czy konfliktom moralnym, a wreszcie odmowie wypowiedzenia się szczerze, czy też brakowi świadomości moralnej na danym odcinku.

Autorka jednocześnie podsuwa konkretne wskazania dla katechetów, chcących stosować w praktyce rysunek wyrazu. Odnoszą się one do postawy i za-

chowania się katechety, reakcji dzieci, czy wreszcie do stosownego materiału. Szczególny nacisk kładzie na trzy wewnętrznie związane elementy tej metody: rysunek, modlitwa napisana przez dziecko na drugiej stronie kartki i interpretacja rysunku przez dziecko.

Badania autorki potwierdzają powszechną opinię głoszącą, że rysunek dowolny dziecka może być wyrazem jego przeżyć religijnych. Natomiast odkryte przez autorkę prawidłowości odnośnie do stosowanych przez dziecko elementów czy znaczących deformacji mają znaczenie jedynie w badanym środowisku, dla innych mogą być tylko pobudką do przeprowadzenia podobnych obserwacji i badań. Ten właśnie ostatni wzgląd stanowi najwyższą zachętę do zainteresowania omawianą pozycją katechetów polskich, wśród których jeszcze przeważa metoda kolorowania, rysunku schematycznego czy ilustracyjnego, a niemal całkowicie brak rysunku dowolnego wraz z jego wartościami pedagogicznymi i informacyjnymi dla katechety.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

Bernhard GROM, *Der Mensch und der dreifaltige Gott. Analysen und Konsequenzen für die Praxis der Glaubensunterweisung*, München 1970, Kösel-Verlag, s. 221.

Książkę można określić jako wzorcowe opracowanie z punktu widzenia metodologii katechetycznej. Autor jej jest docentem katechetyki na jezuickim wydziale filozoficznym w Pullach koło Monachium. Jako główny temat poszukiwań wybrał zagadnienie mało dotychczas opracowane, a mianowicie katechezę o Trójcy Świętej. Przyjmuje dwa zasadnicze kryteria: teologiczne i antropologiczne, którym poświęca dwa rozdziały. Stwierdza we współczesnej teologii ożywienie badań w tej dziedzinie oraz powrót do źródeł, przede wszystkim do Pisma św. W Nowym Testamencie podkreśla bogactwo i różnorodność ujęć trynitarnych, wszystkie jednak ukazują Trójcę w aspekcie historiozbawczym. Teologia współczesna dorzuca nowe aspekty jak wymiar społeczny, udzielania się ludziom, eklezjalny, czy wreszcie objawienia miłości Boga. Owocem tego informacyjnego przeglądu jest siedem tez na temat treści katechezy trynitarniej. Określają one konieczność opierania się przede wszystkim na Piśmie św., uwzględniania aspektu soteriologicznego tajemnicy Trójcy, podkreślania udzielania się Boga ludziom, ukazania związku z poszczególnymi Osobami Trójcy w aspekcie zbawczym, wyjścia poza ramy katechezy o Trójcy ku katechezie trynitarniej, w której nauka o Trójcy występuje we wszystkich dziełach, tworząc niejako konieczny ich wymiar. Zadaniem katechezy staje się w takim ujęciu urobienie świadomości związku osobowego z Trójcą Świętą i wypływających z niego zadań życiowych ochrzczonego.

Ustalenie kryterium antropologicznego nasuwa o wiele więcej trudności. Przede wszystkim autor stwierdza brak specjalistycznych badań odnośnie do analizowanego przez siebie zagadnienia. Poza tym ogólne badania z dziedziny psychologii religii nie podsuwają rozwiązań całkowicie jednoznacznych. Toteż autor mógł jedynie uwzględnić te dane, odnośnie do których istnieje zgodność wśród psychologów religii. W oparciu o nie formuluje postulaty dla poszczególnych okresów rozwojowych od wieku 3—6 lat aż do dojrzałej młodości po 18 roku życia.

Dopiero po ustaleniu obu kryteriów przystępuje do badań porównawczych nad dokumentami katechetycznymi zasadniczych ośrodków twórczych. Autor zalicza tu ruch zachodnoniemiecki, francuski, holenderski i kanadyjski. Zachowując podział okresów ustalony w części psychopedagogicznej, przedstawia podręczniki poszczególnych kierunków, podejmuje dyskusję, a wreszcie for-